SOCIOLOGY
PAPER-III
OCT-11/09

Signature of Invigilators

1. ....

2. ....

Roll No. ☐☐☐☐☐
(In figures as in Admit Card)

Roll. No. ....

....
(in words)

Name of the Areas/Section (if any).................

Time Allowed : 2-1/2 hours] **[Maximum Marks : 200**

Instructions for the Candidates

1. Write your Roll Number in the space provided on the top of this page.
2. Write name of your Elective/Section if any.
3. Answer to short answer/essay type questions are to be written in the space provided below each question or after the questions in test booklet itself. No additional sheets are to be used.
4. Read instructions given inside carefully.
5. Last page is attached at the end of the test booklet for rough work.
6. If you write your name or put any special mark on any part of the test booklet which may disclose in any way your identity, you will render yourself liable to disqualification.
7. Use of calculator or any other Electronics Devices is prohibited.
8. There is no negative marking.
9. You should return the test booklet to the invigilator at the end of the examination and should not carry any paper outside the examination hall.
10. In case of any discrepancy in Gujarati and English version of Questions the English version should be taken as final.

પરીક્ષાર્થીઓ માટે સૂચનાઓ :

૧. આ પૃષ્ઠના ઉપલા ભાગે આપેલી જગ્યામાં તમારી ક્રમાંક સંખ્યા (રોલ નંબર) લખો.
૨. તમે જે વિકલ્પનો ઉત્તર આપો તેનો સ્પષ્ટ નિર્દેશ કરો.
૩. ટૂંકનોંધ કે નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નોના ઉત્તર દરેક પ્રશ્નની નીચે આપેલી જગ્યામાં જ લખો. વધારાના કોઈ કાગળનો ઉપયોગ કરશો નહીં.
૪. અંદર આપેલી સૂચનાઓ ધ્યાનથી વાંચો.
૫. આ ઉત્તરપોથીમાં અંતે આપેલું પૃષ્ઠ કાચા કામ માટે છે.
૬. આ ઉત્તરપોથીમાં ક્યાંય પણ તમારી ઓળખ કરાવી દે એવી રીતે તમારું નામ કે કોઈ ચોક્કસ નિશાની કરી હશે તો તમને આ પરીક્ષા માટે ગેરલાયક ગણવામાં આવશે.
૭ કેલક્યુલેટર અથવા ઈલેક્ટ્રોનિક્સ સાધનોનો ઉપયોગ કરવો નહીં.
૮. નકારાત્મક ગુણાંક પદ્ધતિ નથી.
૯. પ્રશ્નપત્ર લખાઈ રહે એટલે આ ઉત્તરપોથી તમારા નિરીક્ષકને આપી દેવી. પરીક્ષાખંડની બહાર કોઈ પણ પ્રશ્નપત્ર લઈ જવું નહીં.
૧૦. પ્રશ્નપત્રના પ્રશ્નોમાં ગુજરાતી અને અંગ્રેજી ભાષાંતરમાં કોઈ વિસંગતિ જોવા મળશે તો અંગ્રેજી અર્થને જ માન્ય ગણવામાં આવશે.

FOR OFFICE USE ONLY
MARKS OBTAINED

Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained
1.		11.	
2.		12.	
3.		13.	
4.		14.	
5.		15.	
6.		16.	
7.		17.	
8.		18.	
9.		19.	
10.			

Total Marks obtained ....

Signature of the co-ordinator ....
(Evaluation)

SEAL

SOCIOLOGY　　　　સમાજશાસ્ત્ર

PAPER - III　　　　પેપર - III

Note : This paper contains *four* Sections. You are required to attempt *all* of them.

નોંધ : આ પ્રશ્નપત્રમાં ચાર વિભાગ છે. બધા જ વિભાગોના પ્રશ્નોના જવાબ લખવાના છે.

SECTION I
(વિભાગ I)

Note : Answer both the questions (Q. No. **1** and Q. No. **2**) in **500** words each. 2×20=40

નોંધ : નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (પ્ર. ૧ અને પ્ર. ૨) દરેક પ્રશ્નનો જવાબ ૫૦૦ શબ્દોમાં આપો. (૨×૨૦=૪૦)

1. Give a critical appraisal of M.N. Srinivas' views on social mobility in India.

ભારતમાં સામાજિક ગતિશીલતા અંગે એમ. એન. શ્રીનિવાસના વિચારોનું સમીક્ષાત્મક પરિચય આપો.

Or (અથવા)

What is 'Case Study' ? Explain the advantages and limitations of case study in social research.

'એકમ-અભ્યાસ' એટલે શું ? સામાજિક સંશોધનમાં એકમ-અભ્યાસના લાભ અને મર્યાદાઓ સમજાવો.

2. Give a brief account of dependency theory.
આશ્રિતતાના સિદ્ધાંતનું ટૂંકમાં વિવરણ આપો.

Or **(અથવા)**

'Class-system is replacing caste-system in India.' Elaborate.
''ભારતમાં વર્ગ-વ્યવસ્થા એ જ્ઞાતિ-વ્યવસ્થાનું સ્થાન લઈ રહી છે.'' વિગતવાર સમજાવો.

SECTION II

(વિભાગ II)

Note : Choose any *one* elective from electives **1** to **5** and answer all the questions. (Q. No. **3** to Q. No. **5**) of the same elective in **300** words : 3×15=45

નોંધ : વિકલ્પ **I** થી **V** માંથી એક વિકલ્પ પસંદ કરો અને તે જ વિકલ્પના બધા જ પ્રશ્નો (પ્ર. ૩ થી પ્ર. ૫) ના જવાબ દરેકનો ૩૦૦ શબ્દોમાં લખો. (૩×૧૫=૪૫)

Elective I (Rural Sociology) વિકલ્પ I (ગ્રામીણ સમાજશાસ્ત્ર)

3. Elaborate the concept of 'Rural-Urban continuum'.
ગ્રામીણ-નગરીય સાતત્યની વિભાવના સ્પષ્ટ કરો.

4. Evaluate the role of Panchayati Raj in rural development in India.
ભારતમાં ગ્રામીણ વિકાસમાં પંચાયતી રાજની ભૂમિકાનું મૂલ્યાંકન કરો.

5. How has technological development in agricultural sector affected rural society ?
કૃષિક્ષેત્રમાં ટેકનોલોજીકલ વિકાસે ગ્રામીણ સમાજને કેવી અસર કરી છે.

Or (અથવા)

Elective II (Industry and Society) વિકલ્પ II (ઉદ્યોગ અને સમાજ)

3. Analyse factory as a social system.
એક સામાજિક વ્યવસ્થા તરીકે કારખાનાનું વિશ્લેષણ કરો.

4. Explain the Marxian theory of surplus value.
માર્કસના અધિશેષ મૂલ્યના સિદ્ધાંતની સમજૂતિ આપો.

5. Explain the influence of globalization on industry and labour in India.
ભારતમાં ઉદ્યોગ અને શ્રમ ઉપર વૈશ્વિકીકરણની અસરો સમજાવો.

Or (અથવા)

Elective III (Sociology of Development)

વિકલ્પ III (વિકાસનું સમાજશાસ્ત્ર)

3. What is social development ? Elaborate.
સામાજિક વિકાસ એટલે શું ? વિગતવાર સમજાવો.

4. Explain Wallerstein's "World System" theory.
વેલરસ્ટાઈનનો ''વિશ્વ-તંત્ર'' સિદ્ધાંત (World System Theory) સમજાવો.

5. Is culture an impediment to development ? Discuss.
શું સંસ્કૃતિ વિકાસમાં એક અવરોધક હોય છે ? ચર્ચા કરો.

Or (અથવા)

Elective IV (Population and Society)

વિકલ્પ IV (વસતિ અને સમાજ)

3. "Economic development and population growth influence each other." Comment.
આર્થિક વિકાસ અને વસતિવૃદ્ધિ એક-બીજાને અસર કરે છે. સમીક્ષા કરો.

4. Explain the salient features of population policy in India.
ભારતમાં વસતિ-વિષયક નીતિના વિશિષ્ટ લક્ષણો સમજાવો.

5. Elaborate determinants of population growth in India.
ભારતમાં વસતિ-વૃદ્ધિના નિર્ણાયક પરિબળોની વિગતવાર સમજ આપો.

Or (અથવા)

Elective V (Gender and Society)

વિકલ્પ V (લૈંગિકતા અને સમાજ)

3. What are the major claims of radical theory of gender relation ?
લૈંગિક સંબંધોને લગતા ઉદામવાદી સિદ્ધાંતના મુખ્ય દાવાઓ શું છે ?

4. Do you think that the social legislation is sufficient for empowerment of women in India ?
શું તમે માનો છો કે ભારતમાં મહિલાઓના સશક્તિકરણ માટે સામાજિક કાનુનીકરણ પૂરતું છે ?

5. Elaborate the theory of eco-feminism ?
''ઈકો-ફેમિનીઝમ' નો સિદ્ધાંત વિગતવાર સમજાવો.

Q. No. 3. ....

Q. No. 4. ....

Q. No. 5. ....

SECTION III (વિભાગ III)

Note : Answer the following questions in **50** words each. Attempt all the questions (Q. No. **6** to Q. No. **14**) : 9×10=90

નોંધ : નીચેના દરેક પ્રશ્નોના જવાબ ૫૦ શબ્દોમાં આપો. બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (પ્ર. ૬ થી પ્ર. ૧૪). (૯×૧૦=૯૦)

6. What is Goffman's dramaturgical approach ?
ગોફમેનનો 'ડરમોટોલોજીકલ અભિગમ' બતાવો.

7. Give meaning of 'Structural Marxism' ?
માળખાકીય માર્ક્સવાદનો અર્થ આપો.

8. State the meaning of Foucaut's concept of power.
ફૂકોની શક્તિનો (Power) અર્થ બતાવો.

9. What is regionalism ?
પ્રદેશવાદ એટલે શું ?

10. What is subaltern perspective ?
પદદલિતનો (સબલ્ટર્ન) અભિગમ એટલે શું ?

11. Explain the meaning of inter-generational conflict.
આંતર પેઢીય સંઘર્ષનો અર્થ સમજાવો.

12. What are the forms of corruption in India ?
ભારતમાં ભ્રષ્ટાચારના સ્વરૂપો શું છે ?

13. What do you mean by indigenisation of sociology ?
સમાજશાસ્ત્રના તળપદીકરણ અંગે તમે શું માનો છો ?

14. State the societal roots of water pollution.
'જળ પ્રદુષણ' ના સામાજિક મૂળ બતાવો.

SECTION IV (વિભાગ IV)

Note : Read the following paragraph and answer the questions (Q. No. **15** to Q. No. **19**) given below in **30** words each. Attempt all questions. 5×5=25

નોંધ : નીચેનો પેરાગ્રાફ વાંચો અને નીચે આપેલા બધા જ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નનો જવાબ ૩૦ શબ્દમાં આપો. (પ્ર. ૧૫ થી પ્ર. ૧૯) (૫×૫=૨૫)

What proves still more conclusively that economic distress does not have the aggravating influence often attributed to it, is that it tends rather to produce the opposite effect. There is very little suicide in Ireland, where the peasantry leads so wretched a life, poverty stricken Calabria has almost no suicides, Spain has a tenth as many as France. Poverty may even be considered a protection. In the various French departments the more people there are who have independent means, the more numerous are suicides.

If therefore industrial or financial crisis increases suicides, this is not because they cause poverty, since the crisis of prosperity have the same result; it is because they are crisis, that is disturbances of the collective order. Every disturbance of equilibrium, even though it achieves greater comfort and a heightening of greater vitality, is an impulse to voluntary death. Whenever serious readjustments take place in the social order, whether or not due to a sudden growth or to an unexpected catastrophe, men are more inclined to self-destruction.

સામાન્યરીતે માનવામાં આવે છે તેમ આર્થિક કટોકટીની ગંભીર અસરો હોતી નથી. પણ જે બાબત નિર્ણાયક રીતે તેથી ય વધુ સાબિત થાય છે તે એ છે કે, તેઓ ઝોક વિપરીત પ્રભાવ પાડવા તરફનો હોય છે. આયરલેન્ડ કે જ્યાં ખેડૂતો અત્યંત

દયનીય જીવન ગાળે છે ત્યાં આત્મહત્યાનું પ્રમાણ અંશમાત્ર હોય છે. ગરીબીથી પિડાતા કાલાબ્રીયામાં આત્મહત્યા લગભગ થતી જ નથી, સ્પેનમાં ફ્રાંસની સરખામણીમાં દસમા ભાગની આત્મહત્યા થાય છે. હકિકતમાં ગરીબીને એક સુરક્ષા કવચ તરીકે ગણાવી શકાય. ફ્રાંસના કેટલાંક ખાતાઓમાં કે જ્યાં જેટલા વધુ લોકો પોતાના સ્વતંત્ર સાધનો ધરાવતા હોય છે, ત્યાં.........આત્મહત્યાની સંખ્યા પણ વધારે હોય છે.

ઉપરોક્ત કારણસર જો ઔદ્યોગિક અથવા નાંણાકીય કટોકટી દરમ્યાન આત્મહત્યામાં વધારો નોંધાય તો એ એટલા કારણસર નથી કે તેના થકી ગરીબી આવે છે, કારણ કે સમૃદ્ધિ વચ્ચે આવતી કટોકટીના પણ એવાં જ પરિણામ આવે છે, કારણ કે એ બંને કટોકટીની અવસ્થાઓ હોય છે, એટલે કે સામૂહિક વ્યવસ્થામાં આવેલી અંધાધુંધી. સમતોલનની દરેક ખલેલ, ભલે તેના લીધે સુખ-સાહેબીમાં ઈઝાફો થાય અને જીવનશકિત વધુ ઉન્નત થાય, સ્વૈચ્છિક મૃત્યુ તરફનું ઓચિંતુ આવેશ હોય છે. જયારે જયારે સામાજિક વ્યવસ્થામાં આકસ્મિક વૃદ્ધિને લીધે અથવા તેના વિના અથવા અણધારેલી દુર્ઘટના (catastrophe) ના પરિણામે પુર્નસમાયોજન થાય છે. માનવીનો સ્વવિનાશ તરફનો ઝોક વધી જાય છે.

15. Who is the social thinker, whose views are expressed in the above passage. Give a brief introduction of his contribution in this regard ?
આ ફકરામાં વ્યકત થયેલા વિચારો કયા સામાજિક વિચારકના છે ? આ અંગેના તેમના યોગદાનનો ટૂંકો પરિચય આપો.

16. What does the author intend to say about economic crisis, poverty and suicide ?
આત્મહત્યાના કારણ તરીકે આર્થિક કટોકટી અથવા ગરીબી અંગે લેખક શું કહેવા માંગે છે ?

17. What is the understanding of the author in relation to readjustments in the social order ?
પુર્નસમાયોજન સંબંધે લેખકનો સામાજિક વ્યવસ્થા અંગે શું માનવું છે ?

18. According to the author, what is the major cause of increase in suicides ?
લેખકના મત મુજબ આત્મહત્યાની સંખ્યામાં વૃદ્ધિ માટેનો મુખ્ય કારણ શું હોય છે ?

19. What is the succinct summary of the ideas expressed in the above passage ?
ઉપરોક્ત ફકરામાં રજૂ થયેલ વિચારોનો મૂળ સારાંશ શું છે ?

ROUGH WORK

SEAL